

І. Р. Залуцький

Обґрунтування пріоритетів розвитку сільських територій в умовах системності економічних реформ

Розглянуто особливості формування та реалізації пріоритетності розвитку сільських територій при становленні ринкових відносин. Обґрунтовано доцільність та зміст системної євроінтеграційної модернізації вітчизняної політики розвитку сільських територій, спрямованої на формування передумов сталого соціально-економічного розвитку. Визначено склад пріоритетів розвитку сільських територій: збереження самосвідомості та посилення самоідентифікації сільського населення, як носія української ідентичності, культури і духовності нації; подолання бідності сільського населення на засадах диверсифікації сільської економіки, доходів населення, його зайнятості та самозайнятості; формування та розвиток конкурентних переваг сільської території; забезпечення охорони навколишнього природного середовища та підвищення рівня екологічної безпеки. Запропоновано комплекс невідкладних заходів стосовно їх реалізації в умовах системного здійснення економічних реформ.

Ключові слова: сільська територія, сталий розвиток, пріоритети розвитку сільських територій, євроінтеграційна модернізація, економічні реформи.

Утвердження політичної незалежності України в умовах нетерпимості до колгоспно-радгоспної системи господарювання на селі зумовило пріоритетність реформування земельних відносин та невідкладність розв'язання проблем соціально-економічного розвитку сільських територій України. Втім, трансформація вітчизняного аграрного сектору економіки до традиційних у світовій практиці ринкових засад супроводжується подальшим акумулюванням і ускладненням проблем соціально-економічного розвитку сільських територій, що обумовлює необхідність системного впорядкування та удосконалення державної політики в цій сфері з врахуванням сучасних економічних реалій, які сформувалися в процесі переходу до ринкових відносин.

Вагомий внесок у розробку теоретико-методологічних проблем та організаційно-практичних підходів, пов'язаних із розвитком сільських територій, зробили О. Бородіна, П. Борщевський, П. Гайдуцький, В. Геєць, Ю. Губені, С. Гудзинський, І. Лукінов, М. Малік, О. Могильний, О. Онищенко, В. Онегіна, М. Орлатий, О. Павлов, І. Прокопа, К. Прокопищак, П. Саблук, М. Сахацький, В. Терещенко, В. Трегобчук, А. Третяк, Л. Шепотько, В. Юрчишин, К. Якуба, В. Якубів та ін.

Критично оцінюючи зміни, що відбулися у вітчизняному аграрному секторі економіки впродовж п'ятнадцятирічного періоду політично незалежного розвитку України, академіки О. Онищенко та В. Юрчишин наголошували: «... агропродовольчий блок продовжує залишатися в невідомості щодо того, що ж реально очікує його не тільки у стратегічній, але й у найближчій і доступній для огляду перспективі» [1, с. 8]. Член-кореспондент НААН А. Третяк звертає увагу: «Закони та інші нормативні документи приймали, а зрушень не було. Напевне, проблема в тому, що або пріоритети неправильно були визначені, або не було системного підходу до розв'язання цих питань» [2].

Дослідник аграрної сфери О. М. Могильний підкреслює, що потрібно остаточно, в суспільному мисленні та державному регулюванні економіки, чітко розділити політику щодо підтримки сільського господарства як виду підприємницької діяльності та регіональну політику щодо розвитку сільських територій, взявши за основу досвід країн – членів ЄС [3, с. 41]. Науковець виокремлює таку ієрархію пріоритетних напрямів державного регулювання сільського господарства: соціальна спрямованість; стабілізація виробництва; структурна збалансованість; інноваційно-інвестиційний розвиток; конкурентне середовище; конкурентоспроможність [4, с. 353].

В. Якубів вбачає пріоритетом державної аграрної політики, її основною метою забезпечення ефективного сільського розвитку, спрямованого на покращання умов життя і праці селян; розвиток конкурентоспроможного сільськогосподарського виробництва; відтворення і зміцнення природно-ресурсної бази сільських територій [5].

З огляду на багатогранність наукових розвідок та необхідність адекватного унормування чинним законодавством України пріоритетності соціально-економічного розвитку сільських територій, метою статті є обґрунтування пріоритетів розвитку сільських територій в умовах системних економічних трансформацій.

На наш погляд, Д. Крисанов слушно зазначає, що визначення пріоритетів означає «підкреслення проблемності ситуації, конкретизації уваги на значному загостренні певної проблеми, її можливого переході у кризовий стан» [6, с. 14].

Загальновідомо, що економічна стагнація та криза в сільській місцевості мали місце ще на початку 90-х років як наслідок руйнівного впливу дискримінаційних заходів щодо селянства в попередні десятиліття. В цих умовах земельну реформу було визначено складовою частиною економічної реформи, здійснюваної для переходу економіки держави до ринкових відносин.

Зазначимо, що з самого початку політичної незалежності прослідковуються намагання нашої держави подолати проблеми соціально-економічного розвитку в сільській місцевості, що відображено положеннями чинного Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» від 17 жовтня 1990 р. №400-ХІІ [7]. Визначаючи високий рівень соціально-економічного розвитку села як основну умову продовольчого та сировинного забезпечення держави, її економічної незалежності, цей Закон декларує зміст, межі та умови забезпечення пріоритетності розвитку соціальної сфери села та агропромислового комплексу в структурі народного господарства.

Разом з тим, започаткований постановою Верховної Ради України «Про земельну реформу» від 18 грудня 1990 р. відхід від тогочасної соціалістичної системи земельних відносин, вибудованих за принципами монопольного права державної власності на землю та безоплатності землекористування, відбувався без законодавчого унормування пріоритетів, напрямів, етапів та механізмів її здійснення. Ринкові перетворення в аграрному секторі економіки ініціювалися Указами Президента України та впроваджувались знову ж таки без врегулювання на рівні окремого законодавчого акта кінцевої мети, напрямів, етапів та механізмів їх реалізації як цілісного комплексу скоординованих взаємопов'язаних правових, організаційних, фінансових, інформаційно-освітніх, науково-технічних, технологічних та інших заходів, що узгоджуються зі стратегічними цілями і довгостроковими інтересами держави.

Відтак, до цього часу, на підставі змін внесених у постанову Верховної Ради України «Про земельну реформу» згідно із Законом України №3180-12 від 5 трав-

ня 1993 р. [8], завданням земельної реформи є перерозподіл земель з одночасною передачею їх у приватну та колективну власність, а також у користування підприємствам, установам і організаціям з метою створення умов для рівноправного розвитку різних форм господарювання на землі, формування багатокладної економіки, раціонального використання та охорони земель.

Водночас положеннями чинного Земельного кодексу України [9], який з 1 січня 2002 р. є законодавчою основою системного впорядкування змін у земельних відносинах, що відбулися з часу проголошення земельної реформи, зафіксовано приватну, державну і комунальну форми власності на землю з можливістю використання земельних ділянок на засадах спільної власності; закріплено права на землю, які можуть мати фізичні та юридичні особи (власності, оренди, земельного сервітуту, емфітевзису, суперфіцій), а також обмеження цих прав; передбачено необхідність розмежування земель державної та комунальної власності; вироблено способи і механізм набуття громадянами та юридичними особами земельних ділянок у приватну власність; визначено максимальні розміри земельних ділянок, які можуть набувати у власність громадяни та юридичні особи для ведення товарного сільськогосподарського виробництва (до 01.01 2015 р. не більше 100 га земель сільськогосподарського призначення) тощо.

Основні пріоритети державної аграрної політики з позиції врахування національних пріоритетів і необхідності інтеграції України до Європейського Союзу та до світового економічного простору задекларовано положеннями Закону України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р.» від 18 жовтня 2005 р. [10]. Однак у Законі досі не визначено змісту основних термінів та понять – «державна аграрна політика», «сільська територія», «розвиток сільських територій», «пріоритети розвитку сільських територій» тощо. Як наслідок – системна недосконалість цього Закону, що проявляється в одночасному тлумаченні комплексного розвитку сільських територій та розв’язання соціальних проблем на селі як:

- складової державної аграрної політики (ст. 1);
- мети державної аграрної політики та її стратегічної цілі (ст. 2);
- одного з основних пріоритетів державної аграрної політики в контексті розроблення і запровадження державних та регіональних програм комплексного розвитку сільських територій (ст. 3);
- одного з шляхів реалізації основних пріоритетів державної аграрної політики та основних напрямів комплексного розвитку сільських територій, підвищення соціального захисту і життєвого рівня селян (ст. 4).

Доводиться констатувати, що впродовж усіх років незалежності так і не досягнуто обов’язкового урахування пріоритетності розвитку села при розробці та прийнятті Програм соціально-економічного розвитку України, інших законодавчих і нормативних актів, що обумовлено статтями 2, 25 Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві». Системна недосконалість реформ в аграрному секторі призвела до зростання безробіття та бідності сільського населення, посилення міграційних процесів, поглиблення негативних демографічних тенденцій в сільській місцевості та поступового обезлюднення сільських територій. Майже 30% всіх безробітних живе в сільській місцевості. Значна частина працездатного населення витісняється з сільськогосподарських підприємств в особисті селянські господарства. Найвищий рівень безробіття серед молоді (53,5% сільського населення у віці 15-29 років). За межею бідності перебуває 17,1% сільських домогосподарств, частка селян із доходами нижче прожиткового мінімуму складає 42,7%. Рівень оплати

праці у сільському господарстві на 40% нижчий середнього по економіці і залишається найнижчим серед виробничих галузей економіки. Порівняно з 1990 р. у сільському господарстві склався семикратний диспаритет цін, відбулося зменшення загальної кількості сільських населених пунктів на 393 одиниці. У 14 тис. сільських населених пунктів (49%) відсутні будь-які виробничо-управлінські підрозділи. Для 55% сільського населення ведення сільського господарства на присадибних ділянках є основним джерелом доходу.

За період проведення земельної реформи значна кількість проблем у сфері земельних відносин не лише не розв'язана, а й загострилася – поширені процеси деградації земель, серед яких наймасштабнішими є ерозія (біля 57,5% території), забруднення (біля 20% території), підтоплення (біля 12% території). Зменшується вміст поживних речовин у ґрунтах, а щорічні втрати гумусу становлять 0,65 тонни на 1 га. Практичне впровадження ринкових земельних відносин в аграрному секторі економіки щодо земель сільськогосподарського призначення донині не завершено. Зокрема, не сформовано механізми обігу земельних ділянок сільськогосподарського призначення та не розв'язано проблеми іпотечно-кредитування. Не проведено розмежування земель державної та комунальної власності та розподілу повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо управління ними. Вирішення питань регулювання земельних відносин у сільських населених пунктах, зокрема органами місцевого самоврядування, здійснюється без належного врахування соціально-економічного значення земель для створення сприятливого життєвого середовища, що посилює занепад сільських поселень.

Паювання майна, суцільна парцеляція та перерозподіл земель сільськогосподарських товаровиробників не призвели до радикального підвищення ефективності у сільськогосподарському виробництві. Згідно з попередніми статистичними даними в Україні за січень–грудень 2010 р. загальне виробництво продукції сільського господарства порівняно відповідним періодом 2009 р. зменшилося на 1%, у тому числі в аграрних підприємствах – на 0,8%, у господарствах населення – на 1,1%. На 4,6% був меншим загальний обсяг виробництва продукції рослинництва, у тому числі в аграрних підприємствах – на 6,7 відсотка, у господарствах населення – на 2,9%. Порівняно з 2009 р. загальний валовий збір врожаю зернових в усіх категоріях господарств зерна зменшився на 14,8% [11].

Очевидно, що попередні концепції, програми, рішення і плани дій, включаючи чинну Державну цільову програму розвитку українського села на період до 2015 р. [12], затверджену постановою КМУ від 19 вересня 2007 р., не мали суттєвого позитивного впливу і не покращили життя в сільській місцевості держави. Безсистемне генерування множинності пріоритетів розвитку сільських територій, починаючи з 1990 р., супроводжувалося систематичним самоусуненням держави від їх реалізації. Проблематичність скоординованого відомчого врахування інтересів окремих сільських поселень і територій обумовлюється передусім відсутністю законодавчо унормованих стандартів рівня розвитку сільських поселень (село, селище) та адекватних нормативів їх бюджетної забезпеченості. Довготривале зволікання уряду України із запровадженням організації постійного обстеження та паспортизації сільської поселенської мережі (моніторинг) по суті знівелювало гарантії захисту, збереження і розвитку сільських поселень, передбачені статтею 10 Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві».

Разом з тим, підписавши Угоду про партнерство і співробітництво між Україною і Європейськими Співтовариствами та їх державами-членами від 14 черв-

ня 1994 р., яка набула чинності 1 березня 1998 р., та затвердивши Указом Президента України від 11 червня 1998 р. №615/98 Стратегію інтеграції України до Європейського Союзу [13], Україна обрала курс на розвиток національної економіки за євроінтеграційною моделлю.

Законом України від 1 липня 2010 р. «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» [14] вкотре підтверджено перспективу інтеграції України в європейський політичний, економічний, правовий простір; входження національної економіки у світову економічну систему; забезпечення сталого соціально-економічного розвитку України; впровадження європейських стандартів соціального захисту; збереження навколишнього природного середовища; створення умов для відродження українського села тощо.

У рамках реалізації Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» за напрямом «Розвиток сільського господарства та земельна реформа» [15] заплановано прийняття законопроекту «Про засади сталого розвитку сільських територій», хоча в плані законопроектних робіт на 2011 р. профільного Міністерства аграрної політики та продовольства України він не рахується.

Сталий соціально-економічний розвиток будь-якої країни означає таке функціонування її господарського комплексу, коли одночасно задовольняються зростаючі матеріальні і духовні потреби населення, забезпечується раціональне та екологічно безпечне господарювання і високоефективне збалансоване використання природних ресурсів, створюються сприятливі умови для здоров'я людини, збереження і відтворення навколишнього природного середовища та природно-ресурсного потенціалу суспільного виробництва.

Очевидно, що сталий розвиток сільських територій України має охоплювати широке коло специфічних відносин: політичних, економічних, соціальних, екологічних, земельних та інших суспільних відносин, які становлять єдину систему державотворення. Звідси випливає, що формування засад сталого розвитку сільських територій уже в найближчій перспективі слід здійснювати через поєднання, взаємодоповнення та гармонізацію системи пріоритетів у відповідних сферах та секторах державної політики. Оптимальне поєднання механізмів державного регулювання з ринковими регуляторами в сучасних умовах забезпечить найбільш прискорене подолання тенденції усталеного погіршення стану сільських територій України.

На наше переконання, формування передумов сталого розвитку сільських територій доцільно здійснювати з позиції системної євроінтеграційної модернізації всієї вітчизняної політики щодо розвитку сільських територій на основі усунення суперечностей, впорядкування та адаптації чинного законодавства України в сфері розвитку сільських територій до ключових пріоритетів сталого розвитку; уніфікації та інституційного забезпечення національної політики розвитку сільських територій до стандартів країн – членів ЄС.

З метою прискореного переходу до засад сталого розвитку, враховуючи наявні економічні реалії та менталітет нації, на наш погляд, нагальною є актуалізація таких пріоритетів розвитку сільських територій:

- збереження самосвідомості та посилення самоідентифікації сільського населення як носія української ідентичності, культури і духовності нації;
- подолання бідності та покращення якості життя сільського населення на засадах диверсифікації сільської економіки, доходів населення, його зайнятості та самозайнятості;

- формування та розвиток конкурентних переваг сільської території як місця життєдіяльності населення та унікального об'єкта владного впливу на державному, регіональному і локальному рівнях на засадах паритетної участі та відповідальності органів державного управління, самодостатніх територіальних громад і суб'єктів державно-приватного партнерства; всебічної мобілізації місцевого потенціалу та ресурсів;
- забезпечення охорони навколишнього природного середовища та підвищення рівня екологічної безпеки.

Важливо, щоб врегулювання міжсекторальної проблеми розвитку сільських територій вкотре не було зведено виключно до сфери державної аграрної політики. Хибність та безперспективність такого підходу, який у процесі аграрних перетворень наполегливо втілювався в попередні роки, промовисто засвідчує сучасний плачевний стан сільських територій. Якісних змін та поліпшення стану сільських територій не зумовило навіть створення Кабінетом Міністрів України Координаційної ради з питань аграрної політики як постійно діючого консультативно-дорадчого органу при Кабінеті Міністрів України; Міжвідомчої координаційної ради з питань розвитку сільських територій як тимчасового консультативно-дорадчого органу при Кабінеті Міністрів України, покликаного забезпечити координацію діяльності міністерств, інших центральних і місцевих органів виконавчої влади та наукових установ, пов'язаної з виконанням Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 р. та здійснення контролю за виконанням завдань і заходів цієї Програми. Зауважимо, що персональний склад Координаційної ради з питань аграрної політики досі представлений посадовцями попереднього Уряду, а сформований у 2008 р. посадовий склад Міжвідомчої координаційної ради з питань розвитку сільських територій не уточнено навіть після обумовлених адміністративною реформою змін структури та назв центральних органів виконавчої влади.

Отже, поетапне втілення вищезначених пріоритетів модернізованої політики розвитку сільських територій має базуватися на синтезі пріоритетних цілей, завдань, механізмів та інструментів її реалізації, що структуровані і збалансовані між різними секторами державної політики – аграрною, інвестиційною, бюджетною, податковою, митною, соціальною, пенсійною, демографічною, екологічною, земельною, містобудівельною, інформаційною, кадровою, регіональною тощо. Безвідносно до часу прийняття Закону України «Про засади сталого розвитку сільських територій» та його змісту для започаткування системної євроінтеграційної модернізації вітчизняної політики з приводу формування передумов сталого соціально-економічного розвитку сільських територій, на наш погляд, при впровадженні Програми економічних реформ, доцільно невідкладно здійснити такі заходи:

- визначити сільські території як окремий об'єкт сталого соціально-економічного розвитку за секторальними напрямками економічних реформ, сформульованими в Указі Президента України від 21 грудня 2010 р. №1154 «Про заходи щодо забезпечення ефективності реалізації Програми економічних реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» [16];
- при реформуванні існуючої системи адміністративно-територіального устрою України: визначити на локальному рівні статус території громади як адміністративно-територіального утворення на засадах її територіальної цілісності (в межах і за межами населених пунктів) та докумен-

тального посвідчення адміністративно-територіальних меж державним актом України, форму та порядок видачі якого відповідно до статті 176 Земельного Кодексу України повинна б встановити Верховна Рада України; *унормувати суб'єктність територіальної громади* як первинної ланки в системі місцевого самоврядування на засадах територіальної повсюдності та фінансово-економічної самодостатності здійснення повноважень місцевого самоврядування, зокрема щодо розвитку сільських територій;

- *імплементувати вищепропоновані пріоритети розвитку сільських територій у процесі здійснюваної адміністративної реформи в конкретні функції, управлінські процедури, показники ефективності та результативності, критерії відповідальності щодо їх реалізації* при розмежуванні повноважень між центральними і місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування на основі дотримання принципів субсидіарності, децентралізації та деконцентрації державного управління;
- *впровадити як неухильні для дотримання принципи легітимізації, моніторингу та стимулювання економічної діяльності виключно за місцем її здійснення у межах відповідної сільської території, а не за місцем реєстрації суб'єктів економічної діяльності;*
- *забезпечити оновлення, розробку, затвердження та повсюдне використання науково обґрунтованих прогресивних, соціальних стандартів та нормативів фінансового забезпечення проживання жителів у сільській місцевості для їх використання органами влади і місцевого самоврядування всіх рівнів при плануванні розвитку сільських територіальних громад і сільських територій (державних соціальних гарантій, соціальних норм і нормативів, норм соціальної розбудови сільських населених пунктів, екологічних вимог і обмежень, вимог і обмежень до господарського використання землі, організації сільських територій тощо);*
- *прискорити ухвалення ініційованого ще з 1992 р. проекту Закону України «Про сільську поселенську мережу», яким визначити критерії поділу населених пунктів на категорії, а також основні принципи та інструменти забезпечення мінімального соціального стандарту життя в населених пунктах різних категорій тощо;*
- *запровадити систему постійного обстеження та паспортизації сільської поселенської мережі (моніторинг), що передбачено статтею 10 Закону України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві», розглянувши варіант можливості започаткування її організації одночасно з проведенням в період з 1 по 25 липня 2012 р. Першого всеукраїнського загального сільськогосподарського перепису відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 травня 2009 р. №485-р [17];*
- *сформувати та апробувати інфраструктуру ринку земель сільськогосподарського призначення з огляду на: соціально справедливе, економічно ефективно та екологічно безпечне використання цих земель; суттєве збільшення соціального, інвестиційного і виробничого потенціалів землі, перетворення її у самостійний чинник економічного зростання сільських територій; унеможливлення обезземелення сільського населення в процесі функціонування ринку земель.*

Таким чином, врахування вищезазначених пропозицій сприятиме прискореному впровадженню Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» в контек-

сті подолання бідності, підвищення якості життя та зростання добробуту населення сільських територій України, створенню передумов її сталого соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Онищенко О. Сільське господарство, село і селянство України у дзеркалі пострадянської аграрної політики / О. Онищенко, В. Юрчишин. – Економіка України. – 2006. – №1. – С. 4-13. ISSN 1562-0905.
2. Держкомзем займає своє місце у розвитку сільських територій. – Режим доступу : http://dkzr.gov.ua/terra/control/uk/publish/article;jsessionid=1D914197578B13118DF79DE8C19C79EE?art_id=100521&cat_id=20657.
3. Могильний О. М. Реалії та парадокси аграрної політики / О. М. Могильний // Економіка України. – 2008. – №12. – С. 40-50.
4. Могильний О. М. Регулювання аграрної сфери / О. М. Могильний. – Ужгород : ІВА, 2005. – 400 с.
5. Якубів В. М. Ефективний сільський розвиток – пріоритет аграрної політики держави. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vpu/Ekon/2008.../14.pdf.
6. Крисанов Д. Ф. «Пріоритет» в системі наукових поглядів на «проблему» / Д. Ф. Крисанов // Економіка АПК. – 1997. – №7. – С. 13-17.
7. Закон України «Про пріоритетність соціального розвитку села та агропромислового комплексу в народному господарстві» від 17 жовтня 1990 р. №400-ХІІ. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=400-12>.
8. Закон України №3180-12 від 5 травня 1993 р. «Про внесення змін і доповнень до деяких законодавчих актів України». – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3180-12>.
9. Земельний кодекс України від 25 жовтня 2005 р. №2768 – ІІІ. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2768-14>.
10. Закон України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 р.» від 18 жовтня 2005 р. №2982-ІV. – Режим доступу : <http://www.uazakon.com/document/fpart36/idx36763.htm>.
11. Стан сільського господарства України у 2010 р. Державний комітет статистики України // Експрес-випуск. – 2010. – 18. 01. – №10. – 2 с.
12. Державна цільова програма розвитку українського села на період до 2015 р. Затверджена постановою КМУ від 19 вересня 2007 р. № 1158. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1158-2007-%EF>.
13. Стратегія інтеграції України до Європейського Союзу, затверджена Указом Президента України від 11 червня 1998 р. №615/98. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=615%2F98>.
14. Закон України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» від 1 липня 2010 року №2411-VІ. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2411-17>.
15. Програма економічних реформ на 2010–2014 рр. «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». – Режим доступу : http://www.president.gov.ua/docs/Programa_reform_FINAL_1.pdf.
16. Указ Президента України «Про заходи щодо забезпечення ефективності реалізації Програми економічних реформ на 2010–2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава» від 21 груд-

ня 2010 р. №1154/2010. – Режим доступу : <http://www.president.gov.ua/documents/12683.html>.

17. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 6 травня 2009 р. №485-р «Про проведення Першого всеукраїнського загального сільськогосподарського перепису». – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?-nreg=485-2009-%F0>.

Залуцкий И. Р. Обоснование приоритетов развития сельских территорий в условиях системности экономических реформ.

Рассмотрены особенности формирования приоритетности развития сельских территорий при становлении рыночных отношений. Обоснованы целесообразность и сущность системной евроинтеграционной модернизации отечественной политики развития сельских территорий, направленной на формирование предусловий устойчивого социально-экономического развития. Определен состав приоритетов развития сельских территорий: сохранение самосознания и усиление самоидентификации сельского населения как носителя украинской идентичности, культуры и духовности нации; преодоление бедности сельского населения на принципах диверсификации сельской экономики, доходов населения, его занятости и самозанятости; формирование и развитие конкурентных преимуществ сельской территории; обеспечение охраны окружающей природной среды и повышение уровня экологической безопасности. Предложен комплекс неотложных мер относительно их реализации в условиях системного осуществления экономических реформ.

Ключевые слова: сельская территория, устойчивое развитие, приоритеты развития сельских территорий, евроинтеграционная модернизация, экономические реформы.

Zalutskyi I. R. Substantiation of Rural Areas Development Priorities in Terms of Economic Reforms Consistency.

The features of implementation and realization of rural areas development priorities in terms of market relations establishment are considered. The necessity and content of systemic eurointegrational modernization of rural areas development home policy directed at forming of preconditions for socio-economic sustainable development are substantiated. The set of rural areas development priorities, in particular self-consciousness preservation and self-identification reinforcement of rural population as a carrier of Ukrainian identity, culture and spirituality of the nation is determined. The article proposes the ways of rural population poverty overcoming on the base of rural economy diversification, incomes of the population, its employment and self-employment as well as substantiates development of rural area competitive advantages, environmental protection and rise in ecological protection level. The complex of immediate measures on the priorities' realization in terms of economic reforms consistency is given.

Key words: rural area, sustainable development, priorities of rural areas development, euro-integrational modernization, economic reforms.

Надійшло 29.03.2011 р.